

telkens
le Kerk
u onder
tegen-
rker niet
nument.
ten en
en ver-
rk doet
rat, der
lichts,
oals ze
naar in

kan in
vinden,
etenen
legioen
lit ver-
n deze
rk van
alschte
en ge-
aderen
le Kerk
d in de
en het
rd, dat
vatting
aus de
t juist,
dorven
macht.
toch
en stuk
leven,
op, in
een
en, en
mag
erking
e ook
in de
uden,
ghezel
Kerk
nische
al dat
made-
in de
haar

chijn-
van
le is,
zijn,
loeld.
toods
g van
het
in het
en en
en de
en een
en
ken.
enals
ding
eder-
alleen
kerk
Kerk-
hulp
en
a en
tijd
door
g en
egen
ande
pont,
ordt
ge-
hen,
arbij
van

hijn-
arop
bus
lenis
neer
alste
zo-
aast,
Kerk
geen
zulk
In
in be-
over
ken.
er al-
den
van
egd
van
ar-
ste-
in
ar-
ver-
an-
nis
die
elfs
nze
een
als
eze
pe
en,
de
tus
en,
te-
die
ns
of
er
ok

id,
als
Al

mag de Kerk in de dagen der Apostelen nog geen belijdenisgeschrift bezeten hebben, in onze dagen is zulk een belijdenis voor de Kerk wel noodzakelijk, niet alleen om daarin haar geloof uit te spreken, maar ook om het verschil tusschen haar en de andere Kerken en secten aan te geven. Een Kerk, die haar belijdenis loslaat en niet meer handhaaft, verzwakt haar levensbeginsel, wist de grens tusschen haar en de wereld uit en stelt zich daarom aan het gevaar bloot van een schijnkerk te worden. Maar hoewel we dit alles gaarne aan Prof. Fabius toestemmen, toch mag in debelijdenis het wezen der Kerk niet gezocht. Waarin het wezen der Kerk dan bestaat, zullen we in een volgend artikel aangeven.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. BERN. SMYTGELT. DES CHRISTENS REINIG-
TROOST IN LEVEN EN STERVEN OF VERKLARING OVER
DE HEIDELBERGEN CATECHISMA, in LII
Predikaten. J. H. Kok—Kampen.
«Oude schrijvers worden niet gelezen.»
Zoo beweert men.
De heer Kok schijnt het met deze bewering
niet eens te zijn. Althans hij heeft, ook als
zakkenman, er blijkbaar voordeel in gezien om deze
Catechismus-verklaring opnieuw uitgegeven.
En ik geloof, dat hij nog niet zoo mis heeft
gezien.
«De eervoorzigtige, godvruchtige en zeer talrijke
heer BERNARDUS SMYTGELT, in zijn leven
Bedienaar des Heiligen Evangelies te Middelburg,
zooals boven het gedicht staat dat zekere heer
THIRKENS bij de eerste uitgave schreef, is nu
door dit boek een, onder ons gereformeerde
volk, geleide. Schrijver geweest en voor velen
tot op dezen dag een met smaak gelezen
Schrijver» gelieven.
Het is dan ook een waardig boek en, zooals
Kok de «overzetter» uitgave volgens 1741
thans in 1918 uitgeeft, niet het met zijn in
gouletters gedrukt titel op zant-rooden hand,
niet zijn duidelijke letter op helder-wit papier,
ook «bevallig» uit.
Zoo bevalt, dat er alle kans is, dat ook
een twintigste-eeuwse ouder ons kereformeerde
er naar grijpen en in lezen zal.
En dat zal hem deugd doen.
Ik ken het loch goed eens tot dien heer
THIRKENS wanneer hij in zijn lofzucht zingt:

Ziet weer een nuttig werk, 'treen velen zal
blijven,
Vooral aan hen, die steeds naar oude paden
vragen,
En ook aan die, wier geest de aarde meest
behoort,
Wanneer zij zuiver is gegrond op deesd' Word.

Zoo is het maar.
Er is tegenwoordig eenzijdig denken dwepen
met «oude paden» en anderzijds denken
met «nieuwe paden».
Gelijk alle «dwepen», is ook «doverdriven».
Gemis aan bezinning.
In dit geval of overdreven conservatisme, dat
zich niet bezint op den vooruitgang, of over-
dreden radicalisme dat zich niet hant op het
punt vanwaar de «gang-vooruit» moet voort-
gezet. Bij zulk een dwepen loopt men gevaar
in zijn gereformeerdeheid of te vastaren of
af te dwalen.
Het ware, het echte zit hem d'op in de
synthese, dat men «beginne» in de op
Gods Woord ruiver gezuurde waarheid der
oude paden, zijn denken over weten en leven
voortzet in nieuwe banen.
Dan blijft men in de goede richting.
Dan blijft men trouw aan het hegel.
De lezing van dit boek kan ik dus allerleest
aanbevelen omdat zij een kijk geeft «d'oude
paden» aan hen, die naar die paden stude-
vragen, maar ook aan hen, die, d'oude maar
toren op de «nieuwe banen», voor de «oude
paden» geen oog meer hebben.
Maar ik kan die lezing ook aanbevelen met
betrekking tot de homiliek of de «vast der
preekmakery».

Of Dr. SMYTGELT, dan zoo'n meent in dit
vak, in dit onderdeel der Diaconische
ofwel Ambtelijke vakken is geweest?
Ik zou deze vraag niet gaarne bewijzen
beantwoorden. Maar zijn Catechismus-ken,
hebben een vooruitstrijdige eigenschap zijn
niet vermeld.
In het Extract uit de handelingen der Classis
van Walcheren den 3den Mei 1742, welk Extract
vóór den bundel Catechismuspreken afge-
drukt, schrijven de heeren Censoren «d'it
boek: «Hetzelve is gedrukt en staat uitgeven
te worden, niet naar het eigenhandig schrift
des predikers, maar onder het predik-
gescreven, met hoeveel nauwkeurigheid men
of willen wij niet bepalen.»

Heel doorsichtig is dit zeker niet.
Bedeeld zal wel zijn, dat het boek niet naar
een manuscript van domine zelf, maar naar
zijn hoorders van de preken hadden ge-
schreven, is uitgegeven.
In verband hiermede schreeven de eervorde
heeren deputaten voor de boeken-censuurwij
vinden wel dat het boek met stichting
worden gelezen, doch denken dat de spier,
zoo hij de uitgever van zijn Predikaten,
willen zij, juist overal derzelve uitdrukking
en bewijzen, of niet gebreuk, of niet behou-
den hebben, welke nu gemaakt worden.»

Wat de heeren PLEYER en VAN WINGEN-
hier bedoelen is wel doorsichtig.
Zij stuiten in het manuscript hier en daar
een watwat gedagterde, op een wat ongedwone
of losse uitdrukking en, met hun aan de v
starende plechtigheid van 'n Amsterdamsch
aanpreker doen denkende, deftigheid kond
zij dergelijke uitdrukkingen niet goed zetten.
Zij stuiten in het manuscript hier en da
op wat mijna overgetelghe leermeester ALL-
Pleyer «kanselementen» noemde. Red-
neringen, die zich meer tot het gemoed d
tot het verstand wenden; meer overreden d
bewijzen. En mer intellectueel dan emoties
als zij waren, konden zij ook dit niet goed zette

«Nu wilken zij, om meer dan een reden
juistde allerwegen: Niet «Jen Bly's werk «An
boekten daarom deze buitenisigheden maar of
rekening van de afschijvers zijner preken.
Maar dit verlaakt zit op den weezin der
Heeren PLEYER en VAN WINGEN tegen he
natuurlijke en wat ik zou willen noemen thur
«hartelijke» in SMYTGELT's catechismuspreken
«uitdrukkingen» en «bewijzen», zijn dus wel

zeker en gewis door SMYTGELT zelf gebezigd.
Maar juist dit «natuurlijke» en «hartelijke»,
of dit «emotionele» geeft aan «deze preken»
over het andere kantwerk van Middelburg's
geliefden prediker heb ik 't hier nu niet, — die
wonderde charme, die machtige bekoring, welke
naast «zuivere Schriftverklaring» en een, met
veleleere en leer van het «geestelijk leven» niet
op al te gespannen voet staan, aan 'n gerefor-
meerde preek deugd doet.

Deugd doet, ook omdat deze charme meniglei
homilische zonde bedekt.
Deugd doet, omdat een preek, ook 'n gerefor-
meerde preek, nu eenmaal iets anders is dan
een les in Ziekkunde, Dogmatiek en Ethiek,
maar het woord van een in deze wetenschappen
geoeft hertut van Christus, waarin hij diens
Evangelie zoo uitloopt voor zijn hoorders, dat
het doorklinkt tot in hun harten, waarin zijn
de uitgangen des levens.

En nauwkeurig RECHTER VAN ZAKEN verhoort
de waarde van dit boek, welks waarde uit
een oogpunt van «op-de-hoogte-van-den-tijd»,
zijn, uiteraard zeer betrekkelijk is.

2. Dr. M. M. DEN HERTOOG, LEVENSGEHEIM.
DE ERVEN W. A. BESCHOUWTE «s-Gravenhage».
«Deze predikant der Ned. Herv. Gemeente te
s-Gravenhage» biedt in dit boekje van 143
bladzijden een 25-stal meditaties over woorden
der Heilige Schrift.

Een up-to-date bundeltje, waarin oude paden
niet meer bannen op het gelukkig zijn verbonden
en waarin ook de charme van het «natuur-
lijke» en «hartelijke» niet ontbreekt.
Ter kenachetsing ontneem ik hier enkele
zinnen uit de laatste meditatie. Uit die over
2 Petrus 3:13: Maar wij verwachten, naar Zijn
belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, in
duidelijke gerechtigheid wonen.

Boven deze meditaties schreef de auteur: OPTI-
MISTISCH PESSIMISME.

Eerst dan hoe een kijk op deze wereld, vooral
zooals zij nu is, niet dan een pessimistische
stemming wekt. Maar, roept DEN HERTOOG uit:
«Welk een verschil tusschen het pessimisme van
het Boedisme of dat van de pessimistische
wijsgeeren der vorige eeuw aan de een zide
en dat van de Christelijke wereld- en levens-
beschouwing anderzijds!»

En om dit verschil te doen uit komen
wijst hij op een andere bladzide op het
optimisme van Gods Woord:

«Zeker — pessimisme. Deze wereld gaat voorbij.
Zij is, sinds in haar de zonde is ingekomen,
zijn doode opgeschreven.

«Maar dit pessimisme is optimistisch pessi-
misme. Het einde dezer wereld zal niet ver-
nietiging, doch heerschappij zijn.»

En deze schriftuurlijke gedachte wordt dan
verder ontwikkeld op de bladzijden waar de
auteur «begint van «de oude paden» door uit
te gaan van Art. 37 onzer belijdenis, maar den
«gang-vooruit» al meer neemt naar de realistische
beschouwing van de nieuwe wereldbeschouwing,
gelijk zij ook in Dr. KUYPER's thaus voltooide
Studie VAN DE VOLKINDING is voortgedragen,
en dat in tegenstelling met de gangbare maar on-
schriftuurlijke, die alles vergeestelijkt.

3. ERN. HAZER. Bijbelsche Kalender voor
1919 bewerkt door H. W. S. — Uitgave der
Vereniging «Christelijke Bibliotheek» —
Nijkerk — G. F. Callenbach.

Een rustig aandoend Schild met op het
midden een welgeaarde beelding der traditio-
neele Christus-voorstelling van Openbaring 3:20:
Zie, Ik sta aan de deur en ik klopf. Boven:
ERNST HAZER en er onder het Blok. Het geheel
omlijst door Lilietjes-van-dalen.

Op de bladzijden van het Blok datum, dagel
met verje en aanwijzing «aan een te lezen
Schriftgedeelte».

Hierbij een prachtig premie-boek waarover ik
een volgend maal hoop te schrijven.

Uit de Pers.

Ook van Roomsche zijde trok het de aan-
dacht, dat de reeks van onze hoofdartikelen
intake de Volinding in het voorlaatste nummer
ten einde liep.

In de Maatschappij van 25 December j.l. (Och-
tendblad) werd aan dit gebeurde zelfs een in-
teressant artikel gewijd, met de opmerking, dat
duzver van Roomsche zijde nimmer een zoo
breedvoerige behandeling aan de Volinding ten
deinde viel.

Deze bespreking van onze artikelenreeks trok te
meer onze aandacht, omdat er, voorheen op
onze artikelen uitgeef, niet verwezen werd. Het
artikel zelf luidde als volgt:

De aandacht dient gevestigd dat Dr. Kuyper thans,
deze week, een reusenaar heeft voltooid, waarvan
hij na zijn 75e levensjaar begonnen was. Wij be-
doelen zyne «hoofdartikelen reeks» in «de Heraut»,
groot 306 artikelen, elk van meer dan 3 lange
kolommen, een tiel voerend, «Van de Volinding»
en over 8 reeksen verdeeld. Als bijkomst, waartoe
allicht is geboden, zal het drie deelen, elk van
duizend bladzijden beslaan.

Dit alles is één couranten hoofdartikel, waaraan
de geniale oud-minister zes jaren heeft gewerkt,
bijn elke week. Elk artikel telt gemiddeld 4 of 5
rubrieken. — Al deze vele honderden rubrieken zijn
even zoovele bouwstenen van dit christelijk epos.
Bijn al deze artikelen bestudeerden wij, elke week,
door ons zelve vergeleken met Katholieke H.
Schriftuitgaven, met kaarten ena.

In dit oeuvre, dat over de laatste tijden der
wereld schrijft, in het licht der Weerd door
Kuyper van af de Schopping der Weerd door alle
oud- en nieuw-testamentische Schriftuurboeken heen
tot in het boek der Openbaring van den Heiligen
Johannes. Welke laatste boek der H. Schriftuur
vers voor vers besproken wordt.

Het spreekt van zelf dat dit oeuvre geen Katholiek
werk is. Genoeg bekend is, dat Pater Bensardop-
saliger met Dr. Kuyper polemiek voerde over den
staat van Adam vóór den zondval; anderen met
hem over het wezen van den Zaligmaker als God-
der wondergevingen des Heeren. Ten opzichte
van al deze bestrijders heeng de grispard op den
monumentaal journalistiek gebouw, inig dank aan
den goeden God voor den broederlijken toon der
bestrijding.

Welk een werk!
Wij schreeven naar eenige zeer voorname inter-
nationale Katholieke uitgever van soms een dergelijk
Katholiek groot werk bestond over de Volinding.

Vant daarna streefde ons gemoed. Het antwoord
juistde allerwegen: Niet «Jen Bly's werk «An
boekten daarom deze buitenisigheden maar of
rekening van de afschijvers zijner preken.

Maar dit verlaakt zit op den weezin der
Heeren PLEYER en VAN WINGEN tegen he
natuurlijke en wat ik zou willen noemen thur
«hartelijke» in SMYTGELT's catechismuspreken
«uitdrukkingen» en «bewijzen», zijn dus wel

Hoe treffend schrijft hij over Saul en David.
Welk een ontroerend beeld schildert Kuyper ons
van 't wezen van Nebucadnezar en zijn droom.
Hoe vol majesteit laat hij alle profeten langs ons
treeden. Of de Apostelen, waar zij wijzen naar het
einde der Tijden.

Als rag verscheurt hij alle moderne kritiek op
de Bijbelboeken. Het «veronderlijkt» is, dat hij
dit doet in zinnen, voor alle kleine luiden begrip-
pelijk. De moeilijkste problemen ontwaart hij, vast
hij weg als spelend met ij geniaal gebaar. Enorm
is zijn kennis.

Zonder twijfel zijn er vele dwalingen in het
oeuvre, vooral in zijn detailliteuteningen van het
wezen der laatste dingen.

Hoe schitterend weer is zijn ontzenuwing van
de leer der aanhangers van het duizendjarig Rijk,
de leer, die juist nu weer sooveel aanhang vond.
Kuyper's oeuvre is in den eigenlijken zin der
gedachte een christelijk-wijzegeerig wereldgeschied-
enis. Ook schapen wijler wien een «christ-
elijke wijzegeer» der gehele wereldgeschiedenis»
schrijven, naar de groote Roomsche doode ook zelf
mededeelde. Hij heeft het niet mogen schrijven.

Hij leverde vele bouwkeuren, maar in dit
opzicht, helaas geen Roomsche kathedraal. Het
zou een werelddepoit in verren zijn geworden. Een
Roomsche spiegel, ook voor profane wereldhistorie.
Kuyper schreef volgens zyne wereldbeschouwing,
die in vele grootsche hoofddatikenplan in een ge-
woon weekblad, waarin deze groote Oude steeds
God's Recht en Liefde en Eer met storere christe-
lijke kracht manneveld heeft verveeld tegenover
de moderne kragt der dezer wereld, penat hij
in zijn twee en tachtigste levensjaar, te midden
van al zijn vele overige werk, alweer over een
nieuw grootschen, breed opgestellten arbeid: «Over
den Messias», het vijfde dan van dezen aard. Hoe
ook de beoordeelingen luiden zullen, Kuyper's
oeuvre in zijn weekblad «de Heraut» staat als per-
artikelenreeks van hoogst wetenschappelijke in-
houd, misschien wel een in de wereld der jour-
nalistiek.

Als amateur-journalist wenschten wij ten slotte
eigenlijk juist naar dit verschijnsel als zodanig
met voorkeur even te mogen wijzen.

Dr. A. C. A. HOFFMAN.

Vooral na de aan waardering gespende be-
spreking van onze kritiek op politiek terrein,
waarin men zich over de door ons ingekomen
positie uitsprak, scheen 't ons goed, dit waar-
deerd artikel voor onze lezers over te nemen.

In de Gelderische Kerkbode geeft Dr. v. d.
Brink de volgende raadgevingen over het me-
denken van de kinderen naar de predikatie:
«Wanneer, op welken leeftijd zal men daarmee
aanvangen? Het ligt in den aard der zaak, dat het
aand der kerk vroegtijdig medegedragen wordt.
Daarbij moet echter gewacht, tot de kleine be-
hoorlijk stil kunnen zitten, anders zouden zij spoed-
ig aanleiding kunnen geven tot stoornis.
Een legelijk vader of moeder denke niet enkel
aan eigen stichting, maar ook aan die der andere
gemeente-leden. Een bepaalde leeftijd is hier dan
ook mogelijk precies aan te geven. Bovendien, het
kind is niet gelijk aan het andere. Sommigen
vragen er reeds om, als zij nog maar vier of vijf
jaren oud zijn. De nieuwsgierigheid pikkel